

Ἡ μήπως καὶ ἡμεῖς οἱ καλούμενοι λόγιοι τοῦ ἔθνους ἠθέλομεν ἄλλως εἶπει οὐκ ὀλίγα τῶν ἐν ταῖς παραθέσει λεγομένων; Δὲν τολμῶ νὰ ἐκστομῶσω ὅτι καὶ νὰ γράψω-
μεν ἴσως ἠδυνάμεθά τινα ὅπως ἐν τῷ ποιήματι ἐγράφησαν. Οὐδείς ὁμως θέλει ἀρνηθῆ
τοῦλάχιστον ὅτι ἡ γλῶσσα ἦν ὠμίλου ἐν τῇ 13ῃ ἑκατονταετηρίδι οἱ Πελοποννήσιοι καὶ
οἱ Στερεοελλαδίται ἀπετέλεσε τὴν κυριωτάτην ἀφετηρίαν τῆς σήμερον ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ
ἔθνους λαλουμένης καὶ γραφομένης.

Τὸ γεγονός τοῦτο εἶναι εὐεξήγητον. Βεβαίως ὅλαι αἱ ἑλληνικαὶ χῶραι συνετέλε-
σαν εἰς τὴν κατάρτισιν τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ· καὶ ἡ Ἡπειρος, καὶ ἡ Θεσσαλία, καὶ ἡ Μα-
κεδονία, καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις σὺν τῇ Θράκῃ, καὶ τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας, καὶ
αἱ νῆσοι, μάλιστα δὲ τούτων τὰ Ψαρά, ἡ Ὑδρα, αἱ Σπέτσαι, καὶ ἴσως ὑπὲρ ἀπάσας τὰς
λοιπὰς ἢ ὑπὲρ τὰς λοιπὰς πάσας ἀδικηθεῖσα Κρήτη. Ἄλλ' εἶναι οὐδὲν ἤττον βέβαιον ὅτι
ἡ Πελοπόννησος καὶ ἡ ἐκτὸς τοῦ ἰσθμοῦ Ἑλλάς διεξήγαγον, κατὰ τὰς τέσσαρας προηγη-
θεῖσας ἑκατονταετηρίδας καὶ κατὰ τὰ τριάκοντα πρῶτα ἔτη τῆς ληγούσης, τοὺς διαρκεστέ-
ρους, τοὺς καρτερικωτέρους, τοὺς ἐνδοξοτέρους ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς ἡμῶν ἀναβίωσης
ἀγῶνας. Αἱ χῶραι αὗται, ὅπως καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι ἑλληνικαὶ χῶραι, οὐδέποτε παρήτησαν
τὴν μεγάλην κληρονομίαν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ὀρθοδόξου μοναρχίας, καὶ πολλάκις
ἐν τῷ μακρῷ ἐκείνῳ διαστήματι ἐξεδήλωσαν, ἰδίᾳ καὶ ἐπισήμως, ἐπὶ τίνι τελικῷ σκοπῷ ὑφί-
στανται πεντακοσιετὴ μαρτύρια. Ἄλλὰ, διὰ πεπρωμένης τινὸς φορᾶς τῶν πραγμάτων, ἡ
Πελοπόννησος καὶ ἡ Στερεὰ ἀπέβησαν καὶ νῦν, ὅπως τὸ πάλαι, ἡ ἀκρόπολις τοῦ Ἑλληνι-
σμοῦ, Ἑλλάδος *ἔρεισμα*, κατὰ Πίνδαρον, αὗται ἀπήρτισαν τοῦ πυρήνα τοῦ νέου ἑλληνι-
κοῦ βασιλείου· αὗται ἐγένοντο τὸ κέντρον τοῦ νέου πολιτικοῦ καὶ διανοητικοῦ ἡμῶν βίου·
καθὰ δὲ καὶ ἄλλοτε εἶπομεν ἐνότης γλώσσης δὲν κατορθοῦται εἰμὴ ὁσάκις τὸ ἔθνος
ἔχει ἐν κέντρον ἐνεργείας πολιτικῆς καὶ πνευματικῆς. Οὐδὲν λοιπὸν ἄπορον ὅτι ἡ
γλῶσσα ἣτις ἐλαλεῖτο καὶ ἐγράφετο ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων καὶ τῶν Στερεοελλαδι-
τῶν ἐν τῇ 13ῃ ἑκατονταετηρίδι κατίσχυεν ἐπὶ τέλους ὄλων τῶν ἄλλων τοπικῶν τοῦ
ἑλληνικοῦ ἔθνους ἰδιωτισμῶν (1).

Ἄλλὰ καὶ ἄλλη τις περιπέτεια τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης εἶναι ἀξία νὰ ἐπιστήση
τὴν ἰδιάζουσαν προσοχὴν τῶν παρ' ἡμῖν εἰδικῶς περὶ τοιαύτας μελέτας ἐνδιατριβόντων.
Πᾶς γνώστης τῆς παρουσίας διαπλάσεως τῶν νεωτέρων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν δυσκόλως
πυλάκις καὶ ἐνίοτε οὐδόλως δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὰ ἀρχαιότερα τῶν πλείστων ἐξ αὐτῶν
κείμενα· τοσοῦτον τὰ κείμενα ταῦτα εἶναι ἀξέστα καὶ ἀκανόνιστα καὶ δύσμορφα. Ἐπειδὴ
ἡ κοινότερον παρ' ἡμῖν διαδεδομένη ἐκ τῶν γλωσσῶν τούτων εἶναι ἡ Γαλλικὴ, οὐκ ὀλίγοι
Ἑλληνες δύνανται νὰ πεισθῶσι περὶ τούτου, ἅμα λάβωσιν ἀνὰ χεῖρας τὰς ἀφηγήσεις ὅσας
ἔγραψεν ἐν τῇ 13 ἑκατονταετηρίδι περὶ τῆς ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως ὁ Geoffroy
de Ville-Hardouin, ὁ Henri de Valenciennes καὶ ὁ Robert de Clary· οἱ Ἑλληνες οὗτοι,
οἵτινες ἀπροσκόπτως καὶ πολλάκις εὐχαρίστως διέρχονται τὰ Χρονικά τῶν ἐν Μωρέᾳ πο-
λέμων τῶν Φράγκων, θέλουσιν ἀμέσως ἀπωθήσει τὰ σκαιὰ καὶ ἀσαφῆ προϊόντα τῆς
γαλλικῆς τῶν αὐτῶν χρόνων Κλειοῦς. Διατὶ ἀρὰ γε, ἐνῶ αἱ ἄλλαι γλῶσσαι τοσοῦτον ἐν
τῷ διαστήματι τούτῳ ἐρρυθμίσθησαν καὶ ἐκαλλύνθησαν, μόνῃ ἡ νέα ἑλληνικὴ, καίτοι ἀνα-
χωρήσασα ἀπὸ ἀφορμῶν ὁμολογουμένως εὐγενεστέρων, παρέμεινεν ἄχρι τοῦδε ἐν πολλοῖς

(1) Ἡ γλῶσσα ἢ κατισχύουσα πασῶν τῶν διαλέκτων ἦν ἡ καθ' ὅλας τὰς μεσαιωνικὰς ἑλληνι-
κὰς χώρας λεγομένη Ἑλληνικὴ, προελθοῦσα καὶ αὕτη ἐκ τῆς κοινῆς γενομένης Ἀττικῆς τῶν μετὰ
τὸν Ἀλέξανδρον χρόνων.

